

paracelsus

sağlıklı bir akıl, efendisinin
iradesi olmadan içine
girilemeyendir

Tıbbın gizli felsefesi

DESTEK YAYINLARI: 1357
FELSEFE: 47

**PARACELSUS / SAĞLIKLI BİR AKIL, EFENDİSİNİN İRADESİ OLMADAN
İÇİNE GİRİLEMEYENDİR**

Yayına Hazırlayan: Göktuğ Halis

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Ekim 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-997-5

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

paracelsus

sağlıklı bir akıl, efendisinin iradesi olmadan içine girilemeyendir

Tıbbın gizli felsefesi

Yayına Hazırlayan: Göktuğ Halis

*... bu kitap
Covid-19 döneminde
yaşamını yitiren
sağlık çalışanlarının
aziz ruhlarına
adanmıştır.*

“Ben en soylu ve en yüksek felsefeye ulaşma çabasındayım. (...) İnsanoglunun lml yn ile ilgilenmeyeceğim. Bunun yerine onun lmeyen yönleri benim çalışma konum olacaktır...”

– *Philippus Aureolus Theophrastus*
Bombastus von Hohenheim Paracelsus

GİRİZGÂH

Ruhun Saklı Yönleri

Karanlığın Çağı biterken, Batı'da dolanan gizemli karakterlerden biriydi Paracelsus. Kimilerine göre bir Rönesans insanı, kimilerine göre iyi bir Katolik, kimilerine göre ise bir Gnostik* idi... Bunun dışında kalan bir kesim Paracelsus'u modern tıbbın kurucusu olarak görürken, kadim bilgeliğin peşinden gidenler için de yarı-mitsel bir kişilikti: Felsefe Taşı'nın sırrını bulan, bu bilgi ile ölümsüzlüğe kavuşan bir simya ustası...

Bu sıra dışı karakter, günümüzde dahi tarihi anlamada oluşturduğumuz tüm sınıflamaların dışında bir yerde durmaktadır. Rönesans'ın büyük isimlerinden aldığı esinin diğer tarafında Tanrı ile konuşmalara dalan samimi bir dindar olarak görünür. Öyle ki Tanrı'nın kendisine yüklediği kutsal bir görev inancı tüm yaşamı boyunca ruhunu kemirmişti. Bu kutsal çağrının peşinden, çağının tüm olanaksızlıklarına rağmen bilinen dünyanın sınırlarını zorlayacak kadar sürüklenmiştir. Ve tüm bu yolculukları sırasında yanı başında Tanrı'yı bulmuştur.

* Bilinircilik. Tanrısal gerçeğin kendini halihazırda açıklamış olduğunu, dolayısıyla öngörülü kimsenin sezgisi aracılığıyla kutsal bilgiye ulaşabileceğini savunan felsefi, dinsel öğreti.

Onu anlamaya çalışan bilginler, Paracelsus'un kişiliğini tanımlarken hangi çağı referans alırsa alsın hep bir şeyler eksik kalmıştır. Doğumdan ölüme uzanan gizemleriyle Paracelsus'un kişiliği bugün dahi mistik, tarih dışı bir tül ile gölgelenir.

Ardında bıraktığı 8.200 sayfalık dev külliyat, onu aydınlatmaktan çok, karmaşanın derinleşmesine katkı yapar. Yazdıkları içe kapalı, karmaşık ve birbiriyle çelişir niteliktedir. Felsefesini besleyen farklı kaynaklar arasında kurduğu sentez keyfi ve tutarsızdır. Batılı bilim insanları hâlâ, onun yazdıklarının ne anlama gelebileceği hususunda çalışmakta, bir nev'i tercüme faaliyeti sürdürmektedir.

Yine de gerek kendi zamanında, gerekse sonrasında hiç kimse onun derinliğini ve dehasını sorgulama cesareti gösterememiştir. Tıp, eczacılık, simya ve felsefe alanında oluşturduğu düşünsel yapılar, tarih boyunca incelenmiş ve birçoklarına esin kaynağı olmuştur. Paracelsus hâlâ modern tıbbın ortaçağ kaynaklarından biri olarak kabul görür.

Elinizdeki kitap, Paracelsus hususunda Türkçede var olan büyük boşluğun doldurulması gayesi ile kaleme alınmıştır.

Bu alanda yürütülecek yeni çalışmalara esin teşkil etmesi dileğiyle...

Göktuğ Halis

I. BÖLÜM

KUTSAL BİLGİNİN PEŞİNDE

Paracelsus'un Yaşamı

Kutsal ile ilk karşılaşma

Paracelsus 1493 yılında İsviçre taşrasında dünyaya geldi. Einsiedeln ismindeki bu yer onun düşünsel zenginliğini besleyecek doğal bir dinsel karizmaya sahipti. Etrafı yüksek dağlarla çevrili coğrafya bir cennet imgesiyle sesleniyordu insanlara. Pırıl pırıl bir gökyüzünün altında, göz alabildiğine uzanan çam ormanları ve yanı başında Sihl Nehri tarafından bölünen kesintisiz çayırlar...

Kimse iyi bir Hristiyan olmamakla suçlayamaz onu, zira burada, Tanrı'nın kendisi için seçtiği bu yerlerde doğan bir kişi, yüce yaratıcının yanı başında bulunduğu fikrine kapılmadan büyüyemez. Kilise'nin yasaları ve ritüellerin önemi kaybolur. Ansızın Tanrı ile konuşmaya başlayan bir kutsal kişi beliriverir. Yıllar sonra şöyle yazacaktı:

“Tanrı ve doğa, insanda bir araya gelir.”

Doğal korunaklara sahip, aşılması güç geçitler ile sarılmıştır Einsiedeln. Tıpkı Kutsal Topraklar’ı dolaşan hacılar gibi, buraya gelenler de çileli yolculuklarını kut-samaktadır. Atılan her adımda İsa’nın çilesini tekrar-lamak ruhun mukaddes olana daha da yakınlaşmasını sağlamaktadır çünkü...

Bu kasabadaki kutsal yerler erken dönemlerden iti-baren Hristiyan hacılar için çekim merkezi haline gel-miştir. Bir hacı için esas hedef “Büyük Kilise” idi. Her yıl, binlerce insan “Yakup’un Yolu” olarak ünlenen gü-zergâhı takip ederek gelirdi bu kutsal mabedi görme-ye.* Paracelsus evinin penceresinden bu hacıları izlerdi. Şarkıların ve dinsel esrikliğin eşlik ettiği, huşu içinde ilerleyen insanların yüzlerindeki ölümsüzlük arzusu ile ilk kez burada tanıştı.

Doğduğu ev, köye girişi sağlayan köprünün yanı başındaydı. Buraya gelen hacı adayları Büyük Kilise’ye doğru giderken pencereden kendilerini izleyen bu küçük çocuğun tıbbın, felsefenin ve dinin pek seçkin kişisi haline geleceğini akıllarına dahi getirmiyordu. Belki de, büyük fikirlere bağlanmış tüm faniler gibi, gözlerinin önündeki mucizeyi görmeden, kitaplara ve

* WILLARD, Thomas “PARACELSUS on Mental HEALTH”-526/ Classen, Albrecht, ed. Mental Health, Spirituality, and Religion in the Middle Ages and Early Modern Age. Berlin/Boston: De Gruyter, 2014. Accessed September 9, 2017. ProQuest Ebook Central.

pirlere bakarak yaşamlarını harcadıklarının farkında bile olmadan, öylece geçip gidiyorlardı.

Paracelsus'un köyü Benetikten keşişlerinin elinde idi. Pek gariptir, bu köye girilen köprünün adı Şeytan Köprüsü idi.* Ve daha da gariptir, Hristiyan hacısı bu kutsal topraklara Şeytan Köprüsü'nden girip, Tanrı'nın Anası olarak isimlendirilen türbeye varır. Bir gizemdir bu: Neden cennete girişi sağlayan köprünün adı Mutlak Kötülük kişileştirmesinin ismini alsın ki?

Soruyu yanlış kurguluyoruz sanki. Belki de tersinden okumalıyız, Şeytan Köprüsü, bu cennet ülkesine, bu kutsal diyara girilen yer değil, buradan çıkılan yerdir. Zira her kim işini bitirir ve geriye dönerse, dünyevi olanın sınırlarına yeniden dahil olmuş olur. İşte, İsa'nın mücadele ettiği şeytanın ülkesidir. Bu cennet toprağından çıktıktan sonra, artık, bir yerlerde rastlayabiliriz ona: İsa'nın, "İnsan sadece ekmekle yaşamaz..."** diyerek yanından kovduğu, bu dünyanın efendisine...

* Paracelsus, *Seçilmiş Yazılar*, s. 299 Jacobi, Jolande seçkisi. Çeviren: İ. Şener. Sistem Yayınları Eylül 1995.

** Hz. İsa inzivadayken şeytan yanın yaklaşp "Tanrı'nın oğluyusan söyle şu taşlar ekmek olsun" dedi. İsa şu karşılığı verdi: "İnsan yalnız ekmekle yaşamaz. Tanrı'nın ağzından çıkan her sözle yaşar..." Matta 4/3 ve sonrası.

“Ve gençliğimde yoksulluk ve açlık çektiğim için
Tanrı’ya minnettarım...”

"Çocuk hekimin kökleri."

Paracelsus'un esas ismi Philippus Aureolus Teophrastus Bombastus von Hohenheim idi. Baba tarafında küçük çaplı bir soyluluk taşıyordu. Büyükbabası Hıristiyan Askeri Tarikatı* Teutonların büyük üstatlarından biriydi.** Büyük Üstat, gayrimeşru da olsa oğlu Buabialı Willhelm von Hohenheim'e*** başta soyadı olmak üzere, derin bir miras bırakmıştı. Willhelm bu derin mirası büyük bir başarıyla değerlendirdi. Eşsiz bir kütüphaneye sahip, *laudatissimus medicus in eo vico***** idi.

* Hıristiyan Askeri Tarikatları, özellikle Haçlı Seferleri döneminde sivilen, askeri kanada da sahip "hayır" kuruluşlarıdır. En bilindik olanları 1307 yılındaki tutuklamalar sonrasında tarih sahnesinden silinen Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'dır.

** Bkz. Barret Francis, BIOGRAPHIA ANTIQUA or An Account of the Lives And Writings of the Ancient and Modern MAGI, CABALIST, And Philosophers. (Andy Zywiezryna Edisyonu). Bu metne http://www.hermetics.org/pdf/Francis_Barrett_Biographia%20Antiqua.pdf adresinden ulaşılabilir. (Erişim 1 Eylül 2020).

*** Hohenheim "yüksek ev" ya da soylu ev anlamına gelir.

**** Lt. Bölgenin en saygın hekimi...

Yeni kuşaklara, yüksek düzeyli bir “isim” verme geleneği Willhelm tarafından Paracelsus’a da aktarıldı. Büyük olasılıkla Yunan filozof *Eresuslu Theophrastus*’tan etkilenecek takılmış bu isim Paracelsus’un tüm yaşamını etkileyecek bir kabulün ön adımı gibiydi. Yunancada *teo* Tanrı ve *phrastus* “konuşma” denklemi onun zihninin çocukluğundan itibaren “*Tanrı Sözcüsü*” fikri ile haşır neşir olmasına yol açmıştı. Takipçileri de bu geleneği izleyerek onu yeni bir din öğreticisi ya da peygamber olarak görmüşlerdir.

Babasının Paracelsus üzerinde büyük bir etkisi oldu. Bu genç insan, mistik bir ülkede doktorluk yapan babasının gözetiminde, çok erken yaşlardan itibaren şifalı bitki ve maden arayışına koyulmuştu. Hayatının ilk dönemlerinden kalan bu izler Tıp Felsefesi’nin oluşumunda önemli roller üstlendi. Bir diğer ifadeyle, Tanrı’nın yeryüzüne bu kadar yakın olduğu yerde irfanı ve Tanrı’nın işaretlerini okuma sanatı Paracelsus’un genç ruhunu şekillendiren unsurların başında geliyordu. Diğer taraftan beş yaşında bir çocuğun erken tarihli tıp ilgisi karakterine eşsiz bir kendine güven olarak yansımaktır. Çelik gibi güçlenen, sağlam bir karakter aracılığıyla...

Paracelsus’u, kanunların kendisini bağladığı gibi manastırın malı haline getiren şey annesinin konumuydu. Annesi Els Orchsner kendini, Benedikten manastırına adanmış bir cariye idi. Babası ve annesi arasındaki bağ güçlüydü. Mutlu bir evlilikleri vardı.

Bununla birlikte manastırın oda hizmetlisi Els'in iç-dünyasındaki kırılganlıklar günden güne belirgin hale gelmeye başladı. Bu yüce, kendini dine adanmış kadın kısa sürede öldü. Ölüm sebebi Sihl Nehri'nde boğulma idi ve ölümünün altında bir gizem, en iyi ihtimalle bir intihar vardı.

Paracelsus'un manastıra bağlılığı, 9 yaşında iken, annesinin ölümü ile birlikte düştü.* Babasıyla hüüzün ve kalp kırıklığı içinde ayrıldılar oradan. Paracelsus'un "ikinci vatanım" dediği Avusturya-Villach'a göç ettiler...

Bunun kaderi olduğunu henüz bilmiyordu Paracelsus. Ancak tüm yaşamının "yolculuklarda aranan bilgelik öyküsü" olduğunu çok yakında sezecekti. Bütün hayatı ya başkalarının hışmından kaçmak ya da gerçek arayışı yüzünden, göçerlikle anamlanacaktı.

Dönem koşullarında böylesi yolculukların zorluklarını hesaba katmalıyız. Sadece haydutların ve vahşi hayvan saldırılarının kapsamlı önlemler gerektirdiği bu dönemlerde doğa koşulları ve iklim gibi faktörlere karşı da ayakta durmaya çalıştı. Özellikle Almanya ve Macaristan'da, maden ziyaretleri esnasında baş etmeye çalıştığı faktörler arasında sıcak hava, açlık, nem, nefes alma güçlüklerinin yanı sıra taş düşmeleri ve sel tehlikeleri de bulunuyordu.

* Dönemin ruhban hukukuna göre bir dini birliğe bağlılık yemini eden kimsenin çocukları da "kurumun malı" haline gelirdi. Bu bağlılık yemini "ölüm" ile birlikte sonlanır ve sonraki kuşaklar için bağlayıcılık düşerdi.

*“Sürekli yollarda olduğum için çok eleştirildim.
Bu beni başkasının gözünde hep daha az değerli
yaptı... Ben, benim için yararlı olan pek çok şeyi
bu gezilerden elde ettim. Çünkü hiçbir usta kendi
kasabasında yetişmez ve hiç kimse öğretini
evinin köşesinde bulmaz...”**

* Paracelsus, Seçilmiş Yazılar CREDO, Jacobi, Jolande. Seçilmiş Yazılar.
s. 318.